

عنوان مقاله:

تبیینی ساختگرا از تباین نیروانا و فنا

محل انتشار:

دو فصلنامه ادب فارسی، دوره 9، شماره 1 (سال: 1398)

تعداد صفحات اصل مقاله: 21

نویسندگان:

بهزاد برهان - دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تهران

علیرضا حاجیان نژاد - دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تهران

خلاصه مقاله:

غایت و مقصد سلوک در عرفان اسلامی، فنا و در عرفان بودایی، نیرواناست. رسیدن به هر دو مقصد، از راه زدودن صفات و خواهشهای نفسانی است. شباهتهای فنا و نیروانا آنقدر هست که گاه مفهومی مشترک قلمداد میشوند. فنا و نیروانا تجربههایی عرفانی هستند و با نظریه‌های رایج در پژوهشهای تجارب عرفانی نیز مطالعه میشوند. یکی از این نظریه‌ها، ساختگرایی است که تجارب عرفانی را پردازش شده و سامانیافته از باورها و انتظاراتی میداند که عارف با خود به تجربه می‌آورد. در نگاه ساختگرا، عارف در حالی به تجربه عرفانی پا میگذارد که از آموزه‌ها و مفاهیم سنتی دین و آیینش زمینمند شده است و از آنجاکه آموزه‌ها و مفاهیم سنتی ادیان و مذاهب از اساس با هم متفاوتند، تجربه‌های عرفانی عارفان آنها نیز نمیتواند یکسان باشد. در این مقاله، زمینمندیهای عارفان اسلامی و بودایی را در تجربه فنا و نیروانا از دریچه ساختگرایی بررسی می‌کنیم. ما استدلال می‌کنیم که تفاوت عقاید و آموزه‌های این دو آیین، مسیر سلوک و طریقت عارفانش را از اساس متفاوت ترسیم میکند و این دو مسیر از اساس متفاوت، به مقصد واحدی نمیرسند؛ بنابراین، فنا و نیروانا یکسان نخواهند بود. این مقاله با گفتار مختصری در تجربه عرفانی و معرفی اجمالی نظریه‌های ساختگرایی و ذاتگرایی آغاز میشود، سپس با بحثی در آموزه‌های اصلی عرفان اسلامی و بودایی برای رسیدن به فنا و نیروانا ادامه می‌یابد و در آخر، با قیاس این آموزه‌ها و بیان نتیجه استدلال تمام میشود.

کلمات کلیدی:

ساختگرایی، استیون کتز، تجربه عرفانی، عرفان بودایی، عرفان اسلامی، فنا، نیروانا

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1200023>

